

ÉVSZÁZADOS TUDÁSRETEGEK MÁRIARADNAI KÉPEKEN: A TISZTÍTÓTŰZ MÁRIARADNA 17. SZÁZADI KEGYKÉPÉN, VALAMINT A MENNYORSZÁG, A PURGATÓRIUM ÉS A POKOL EGY 20. SZÁZADI (NAIV) KÉPEN

Máriaradna az egykori délkeleti Alföld legnagyobb búcsújáróhelye a 18. század eleje óta. Felfutása a 18. század első felére tehető. Hosszú virágzását jelzi, hogy egészen a 20. század elejéig bővült vonzaskörzete. A Trianoni békediktátum ezt átszervezte, beszűkítette.

Máriaradna kegyképe egy színezett papírnyomat, amely a Skapulárés Szűzanyát ábrázolja. (1. kép) Prototípusa a nápolyi Santa Maria della Bruna kegykép (2. kép), amely a kármeliták rendi palládiuma. A rendi hagyomány szerint a Szentföldről menekülő szerzetesek hozták magukkal a Lukács evangélistának tulajdonított képet, annak története csak a 13-14. század fordulójáig követhető vissza Itáliában.¹ Az 1500-as szentévben a nápolyiak körmenetben magukkal vitték Rómába. Útközben, s a Városban is számos csoda történt körülötte, ami a képet kegyképpé tette, s nápolyi híret növelte.² A képnek több másolata készült. Az egyik Bécsben található, s Szilárdfy Zoltán szerint ez szolgált a további hazai kegyképmásolatok (Székesfehérvár, Kistapolcsány 3. kép,) prototípusaként.³

A nápolyi képen, s annak minden áttételes másolatán (Róma, Bécs, Kistapolcsány) látható még Mária jobb vállán egy csillag nyolc lángnyelvvel, ami Szilárdfy Zoltán szerint „világosan utal a rendi Mária-kultusz biblikus eredetére: a csillag a Messiás édesanyjára, az ószövetségi Ígéret asszonyára, a Próféták királynéjára vonatkozik; a lobogó lángok pedig az égő csipkebokor szimbolikájában Mária örök szüzességére és Illés tüzeire emlékeztetnek”⁴

A bécsi képen már látható a szempontunkból fontos skapularé, ami az eredeti nápolyi képen még nincs meg.

---

1 AURENHAMMER 1956. 98-99.

2 AURENHAMMER 1956. 99.

3 SZILÁRDFY 1993. 56.

4 SZILÁRDFY 1953. 56. Szilárdfy azonban ott téved, hogy nem 12 lángnyelv öleli körül a csillagot, hanem a nápolyin 8, – Szilárdfy szerint ezen nincs is csillag –, a bécsin 6, a kistapolcsányin pedig 8.

A *skapuláré* eredetileg vállon hordott munkakötény volt. Ennek változata az a szalagra erősített kis szövetdarab, melyet a kármelita hagyomány szerint Szűz Mária adott át Stock Szent Simonnak (+1265) azzal az ígérettel, hogy az „az üdvösség jele és záloga azoknak, akik hordják és abban halnak meg”.

Máriának ezt az ígértét a XXII. János pápa (uralkodott 1316-34 között) által 1322-ben kiadott *bulla sabbatina* megerősítette: eszerint, akik a skapulárét viselik és az előírt imakövetelményeket megtartják, Mária ígértének megfelelően elkerülnek a kárhozatot; ha pedig tisztítóhelyre kerülnének, akkor a halálukat követő szombaton maga Mária száll le oda értük, és a mennybe vezeti őket.⁵ Bár e kiváltságot több pápa kétségbe vonta – az eredeti bulla ugyanis elveszett –, V. Pál 1613-ban megerősítette, majd pedig X. Kelemen 1673-ban hitelesnek ismerte el.⁶

Ami az ausztriai (bécsi) és a magyarországi Skapulárés Szűzanya/Kármelhegyi Boldogasszony képek kapcsán figyelemre méltó, az, hogy mind a 17. század utolsó harmadának alapításai. A székesfehérvári kép a 17. század végén,⁷ az 1689-ben alapított Skapuláré Társulat részére készült. Ugyancsak a 17. század végére nyúlik vissza a XI. Kelemen pápa által engedélyezett kistapolcsányi Skapuláré Társulat alapítása. Azaz abban az időben, amikor a pápa a bulla sabbatinát megerősítette. Nyilván ez felerősítette a Skapulárés Szűzanya tiszteletét is. Kistapolcsány társulat képét, ami kegyképpé magasztosult, azonban néhány évtizeddel később, 1730-ban festette Emrich Károly gróf Erdődy Károlyné Rákóczi Erzsébet megbízásából.

Csupán a máig élő és működő barkai Skapuláré Társulat későbbi alapítású: 1759-ben jött létre, s a budai Skapuláré Társulathoz tartozás egy éve után maga is főtársulati rangra emelkedett, s napjainkig erős búcsújárást és társulati életet éltet a faluban. Barka kegyképét (4. kép) - legendája szerint – egy Kuchta Benedek nevű lucskai ember hozta Rómából.⁸ Az itáliai kapcsolatra utalás fontos. Ám elgondolkodtató, hogy a képnek itáliai párhuzamait nem ismerjük, de szinte azonos szerkesztésű változata megtalálható Gyöngyöshalász szőlőhegyi kápolnájában (5. kép). Prototípusa azonban számomra ismeretlen. A képeken mind a skapuláré, mind a tisztító tűz látható, jelezvén, hogy a szombati bulla kiváltságát ábrázolják.

Látjuk a skapulárét a máriaradnai kegyképen is Mária kezében, jóllehet ennek előképe nem a bécsi kép, hanem közvetlenül Itáliából ered. Történetét viszonylag pontosan ismerjük.⁹

Máriaradna kegyképe az észak-itáliai Bassanóban készült az 1660-as években, Remondini nyomdájában. Színezett rézmetszet. Egy vándor olasz képárús hozta el az akkor még török megszállta Dél-Magyarországra, és adta el 1668-ban egy Virchnossa György nevű bosnyák származású katolikus embernek, aki azt

5 AMORT 1735. 144-146. (Amort, Eusebius: Bibermuehle, 1692 – Polling, Oberbayern, 1775, katolikus teológus, ágostonos kanonokrendi szerzetes. A 18. század elején foglalta össze nagy munkájában a katolikus egyház indulgentiáit, búcsú kiváltságait. Ebben külön fejezet tárgyalja a bulla sabbathina kiváltságát. Magyar Katolikus Lexikon XII. 2007. 167.

6 Magyar Katolikus Lexikon XII. 2007. 167., SZILÁRDFY 1993. 57.

7 SZILÁRDFY 1993. 56.

8 BÁLINT 1977. 49-56.

9 BALOGH 1872. 514-516., AURENHAMMER 1956. 98-99., ROSS 1998, 2004.

magánájtatosságaihoz használta, majd élete vége felé odaajándékozta a radnai ferences atyáknak. A barátok a képet fa kápolnájukba tették ki nyilvános tiszteletre. A vidék 1686 után felszabadult ugyan a török hódoltság alól, ám 1695-ben egy portyázó csapat a kápolnát felgyújtotta. A kápolna porig égett, kivéve a Skapulárés Boldogasszony papírképét, ami sértetlen maradt. A kápolnára rontó török lova pedig beleragadt a kőbe, s nem tudta pusztítását véghezvinni. Az eseményt egy distichonban megfogalmazott szöveg őrzi a falba erősített kő alatt a templomban. Ez, a papírkép sértetlenül maradása és a szpáhi lovának beleragadása a kőbe Radna alapító csodája.¹⁰ Az a korszak, amikor X. Kelemen pápa a bulla sabbatina kiváltságát megerősítette (1673).

A számos imameghallgatás és csoda miatt a kegykép invocatioja a *Mater Gratiarum, Kegyelmekek Anyja*. I. Piusz pápa 1776-ban adott búcsú kiváltságot Radnának. A híressé vált, s fogadalmi ajándékokkal gazdagon felékesített kegyképet 1820-ban Rudnay Sándor Magyarország primása koronázta meg, s az új templomot is fölszentelte. Ekkor vette át Kőszeghy László akkori csanádi püspöktől, VII. Piusz pápa megbízottjától az érseki palliumot.¹¹

A radnai kegykép maga is egy miráculumkép. A Skapulárés Szűzanya képe alatt nemcsak a tisztítóútz ábrázolása jelenik meg, hanem jobb és bal oldalán, valamint fölötté a közbenjárására – még Itáliában – történt csodák vannak kisméretű képekben elbeszélve.

A máriaradnai kegykép keletkezése nem a bécsi kármeliták képével áll kapcsolatban, attól különálló és önálló leszármazási utat mutat.

Jelzi azt, hogy már a 17. század végi Itáliában is szorosán összekapcsolódott a Skapulárés Boldogasszony és a bulla sabbatina révén a tisztítóútz ábrázolása, még ha nem is ismerjük az itáliai prototípust. Ikonográfiailag a Hodigitria típusból ered a Pelagonitissza jellegzetességeivel, mondja Szilárdfy Zoltán.¹²

Máriaradnán a kegyképhez kapcsolódó búcsú kiváltságok, valamint az évszázadok alatt bekövetkezett imameghallgatások és csodás gyógyulások jelentették és jelentik a vonzerőt mind a mai napig, s csak másodsorban a Skapulárés Szűzanya tiszteletéhez kötődő szombati bulla. A tiszteletnek ezt a rétegét azonban a kis szentképek is ébren tartották. Skapularé társulat, skapularé osztás és viselés Radnán sosem volt, jóllehet tudjuk, a skapularé nemcsak a kármelitákhoz kötődik. A skapularé ábrázolása ezért a máriaradnai fogadalmi képekről hiányzik, jelezvén, hogy a ferences kézben lévő kegyhely kultuszában szerepe visszaszorult.

A tisztítóútzból szabadulás lelki igénye azonban jelent volt és jelen van a máriaradnai búcsújárásban. Ez, valamint a jó és rossz halál, illetőleg a két út: a széles út és a keskeny út keresztény gondolata is megfogalmazódott egy festett

---

10 A radnai csodás események leírását latin és magyar nyelvű miráculumos könyvek tartalmazzák: *Nemorosa opacitas relucens seu Genuina Historica sacratissimae imaginis Beatissimae Virginis Mariae Gratorum*. Aedicula Fratrum Minorum Observantium S.P. Francisci Mrovincia Bosniae Argentinae. ... Budaë, 1756. illetőleg *Világos berkes-hegy avagy Máriának az Isteni Malaszt anyjának Kegyelmes Képe, melly Nemes Magyar Országban a Radnai Hegyeken naprul napra Isteni Malasztokkal világosodik*. Temesvár, 1773. illetőleg ugyanezen a címen Vác, 1796.

11 BARNÁ 1993. 70.

12 SZILÁRDFY 1993. 55.

monumentális képen, amit a máriaradnai egykori ferences kolostor folyosójának bejárati részén látunk, s ami meglátásom szerint összefoglalja Máriaradna máriás búcsús kultuszának minden alkotóelemét, közöttük a mennyországról, a pokolról és a tisztítótűzről szóló tudást is. (6. kép)

A kép a máriaradnai képgaléria egyedülálló tematikájú és méretű alkotása. (I/750) Lényegében Jézusnak a Hegyi beszédben elmondott, a széles és keskeny útról szóló példabeszédét ábrázolja (Mt 7,13-14¹³) szabad feldolgozásban. Az ún. „két út képek” elsősorban a 19. század elejétől népszerűek főleg az evangélikus vallásosságban, de megjelentek katolikus körökben is.¹⁴ A festő a két út képek jellegzetes formájával összevonta a jó és a rossz halál ábrázolását. (7. kép)

Tematikailag az előzmények közé sorolhatjuk azt a radnai gyűjteményben felbukkanó képet is, amelynek *The Omnipotence of God* (Isten mindenhatósága) a címe (II/491.). Ezen a képen is megjelenik a jó és a rossz ember halála.

A festmény a kép-előzmények ellenére nagy egyéni leleményről tanúskodik. A képet egy magyarpécskai festő, Nagy István festette, felirata szerint 1915-36-37-ben.

A festőről, sajnos, nagyon keveset tudunk. Nagy István pécskai kereskedő volt, harmadrendi ferences testvér, jó képességű amatőr festő, aki aradi festőknél tanult. A radnai fogadalmi képek között még két képét találtuk meg: 1. a virágok övezte képen egy a békésen alvó Gyermek Jézus, mögötte kínszenvedésének eszközeivel. A kép alatt a Gyermek Jézusról nevezett Kis Szent Teréz költeménye a *Kisded Jézushoz*. (III/266.) A képet 1935-ben festette, valószínűleg egy 19-20. század fordulóján készült ábrázolás nyomán. 2. Nagy István festhette azt a képet is, amely Csatlós János 1942-ben elesett hősi halottnak állít emléket. A kép kompozíciós virágfüzér eleme, a festett szöveg nagyon emlékeztet az előző két képre (R/481).¹⁵

A képnek a következő tartalmi elemeit, jeleneteit tudjuk elkülöníteni:

1. a kép tetején a mennyei Jeruzsálem,
2. alatta a Szentháromság,
3. a tisztítótűz a Boldogasszony alakjával,
4. a jó halál, s a lelket mennybe vivő angyalok, a keresztet hordozó, értünk szenvedő Krisztussal és a Gonoszt legyőző Szent György lovas alakjával
5. a rossz halál, a lelket pokolba vivő ördöggel, s a kigyó alakban megjelenő Gonosszal,
6. s maga a pokol.
7. A kép szöveges elemei

¹³ A szoros kapun menjetek be; mert tágas a kapu és széles az út, mely a veszedelemre viszen, és sokan vannak, kik azon bemennek. Mely szoros a kapu, és keskeny az út, mely az életre viszen; és kevesen vannak, kik azt megtalálják! Mt 7, 13-14. Káldi György fordítása a Vulgáta szerint.

¹⁴ Részletesen lásd: SCHARFE 1990. 123-144., GERNDT 2001. 405-424.; RÖHRICH 1999. 1703-1705. Itt köszönöm meg Fata Márta (Tübingen) és Lutz Röhrich szíves segítségét a szakirodalom beszerzésében.

¹⁵ Nagy Istvánról tudják leszármazottai, hogy az 1930-as években rendszeresen látogatott egy aradi festőiskolát. Mesterségbeli tudását nyilván itt szerezte. Mindössze négy képét ismerjük. A radnai temlomban lévő mellett egyik aradi unokájánál önarcképét, egy Budapesten élő unokájánál pedig egy Utolsó vacsora képet. Nem tudjuk, hogy világi témájú képeket készített-e? BARNA 2002. 85.

A nagy tudatossággal megtervezett, átgondolt és megfestett képet egy függőleges és egy vízszintes tengely mellett átlós vonalak mentén is fel tudjuk osztani. A függőleges tengely a képet bal és jobb oldalra osztja. A két irány a képen megfordul. A jobb oldal az Atyaisten, valamint a Boldogasszony jobbját jelenti, azaz – golgotai párhuzamot véve – a megbánást tanúsító jobb lator oldalát, ahonnan egyenes út vezet Jézus szavaival a „Paradicsomba”. A másik oldal pedig a bal oldal – a bal lator, a kárhozat oldala. A jobbik oldal a kép teljes jobb oldalát fedi, míg a kárhozat csak a bal oldal alsó részét.

A vízszintes tengely egy mennyei és egy földi szférára osztja a képet. A mennyország a mennyei Jeruzsálemet mutatja, a földi szférában pedig egy templomot, tájat, s halálos ágyon fekvő embereket ábrázol.

A két részt nemcsak a mennybolt kékje és a felhők kötik össze, hanem a kép központi részén holdsarlón álló Boldogasszony alakja is. Valamint legalább ilyen hangsúlyosan a templom, s az abban bemutatott szentmise áldozat. A templom beazonosíthatóan a festő Nagy István szülőfalujának, Magyarpécskának temploma.

A mennyei és a földi szféra között feszül a szivárvány – Isten ígérete, hogy vízözönt nem bocsát többé a világra. A szivárvány színe itt jól felismerhetően piros, fehér/sárga, zöld. Kérdés, hogy vajon értelmezhető-e ez itt, a magyar trikolorként úgy, hogy Isten nem bocsát újra elviselhetetlen szenvedést a magyarságra? Efelől a festőt kellett volna megkérdeznünk.

Nézzük az egyes résztörténeteket!

1. A mennyei Jeruzsálem. (8. kép) Ide, az üdvösségre törekszik minden keresztény ember. Az Atyához, a Szentháromságos egyistenhez. A mennyei Jeruzsálemet különböző történeti korok másként és másként ábrázolták. Nagy István képén a római 7 (4+3) patriarchális bazilikával. Felismerhető némelyik formája, építészeti megoldása. A templomok sorát az Atyaisten alakja bontja csak meg.

Csak feltételezem, hogy ennek megfestésében előképei lehettek. Különösen a két út, vagy másképp a széles út és a keskeny út protestánsok körében népszerű ábrázolásain tűnik fel az üdvösség mennyei Jeruzsálemként ábrázolva. A mennyei Jeruzsálemet templomok személyesítik meg, ahogy azt német és angol nyelvű, 19. századi nyomatokon láthatjuk. A mennyei Jeruzsálem kapujában a győzedelmi zászlót tartó feltámadt Krisztus fogadja a tövises, keskeny úton hozzá érkezőket, akiket keresztthalála és vére által megváltott.

2. A festő nagyszerű ötlettel ábrázolja a Szentháromságot (9. kép): a mennyei Jeruzsálem központi alakja az adoráló angyalokkal körülvett Atyaisten – alakja kísértetiesen emlékeztet Cima da Conegliano (1459-1517) *Isten, az Atya* című képére (10. kép), alatta – Mária fölött lebeg a Szentlélek Isten galamb képében, emlékeztetve ezzel a megtstesülés titkára, míg a Fiúistent az úrfelmutatást végző pap kezében szentostyaként ábrázolja. Azáltal pedig, hogy a Fiúistent a földi szférába helyezi, kifejezi az Istenembert, Jézus isteni és emberi természetét, aki eljött a világba, hogy szenvedése árán megváltson minket, de az Eucharishtiában itt maradt

velünk. Átlósan a kép másik oldalán pedig látjuk is a bűneink miatt értünk szenvedő Megváltót. A szenvedő Krisztus az egyik oldalon és a megdicsőült, Eucharishtiában dicsőített Krisztus a másikon.

3. A kép kiemelt, központi figurája a Boldogasszony álló alakja. (11. kép) Nem a radnai kegykép, a Skapulárés Boldogasszony formájában megfestve, hanem ikonográfiailag inkább a mennybevétel alakjaként, fejét alázatosan lehajtva, felhőkben, megkoronázására várva. Mintha a példát a Szeplőtelen Fogantatás-oszlopok szolgáltatták volna. Fölötte a Szentlélek galamb formájú ábrázolása, s az Atyaisten alakja ezt még csak jobban kiemeli. A holdsarlón álló alakja, bár a holdsarló lefelé fordul, emlékeztethet a Szeplőtelen fogantatás ill. a Magyarok nagyasszonya megfogalmazására.

Ez a Mária közvetítő, közbenjáró, ő a szószóló, advocata nostra. Alatta a purgatóriumot, a tisztítótűzet látjuk, a benne szenvedő és szabadulásra váró lelkekkel. A megtisztultakat – ruhájuk már fehér – hatalmas szárnyú angyalok emelik Mária felé, s Márián át a mennyei Jeruzsálembe. Másoknak még vezekelniük kell – ezt jelzi ruhájuk sötét színe is. Az angyalok szárnya szinte keretezi Mária alakját, még jobban kiemelve azt a kép struktúrájában.

4. Az igaz ember, a családapa halálos ágyánál (12. kép) ott áll felesége, gyermekei és unokája. Szerettei körében hal meg. Fejénél pedig ott áll az angyal, aki lelkét várja, hogy az üdvösségre vihesse. Fölöttük pedig, a felhők szférájában két lélek pihen már, úton a mennyország felé. Angyalok nyújtják karjukat felénk, hogy a többiekhez hasonlóan az Atyához emeljék őket. Az ágytól egy angyal a tisztítótűz felé repül, viszi magával a lelket, akinek még tisztulnia kell előbb, hogy az üdvösségre jusson – ahogyan ezt az előző dián láttuk.

Az üdvösségre vezető út a keskeny út, bár ezen a képen Nagy István nem így ábrázolta. A festő jelzi azonban, hogy ez az út a szenvedés útja, Krisztus útja, hiszen az út elején a keresztyét hordozó Krisztust látjuk. Ez az út korlátokkal (= tilalmakkal, parancsokkal = Tízparancsolat, a katolikus vallás és egyház előírásai, elvárásai) szegélyezett keskeny út. Véleményem szerint ehhez a gondolat sorhoz szorosan csatlakozik a sárkányt, a Gonoszt legyőző Szent György lovas ábrázolása: Isten parancsait csak úgy követhetjük, ha a Gonoszt magunkban legyőzzük.

5. A kép középső részén ábrázolta a festő a gonosz életű ember halálát (13. kép), akinek sorsa a pokol. A rossz halált, aminek folytatása a kárhozat. Az ágyban haldokló visszautasítja a bűnbánat szentségét hozó lelkipásztort, papot, még fejét is elfordítja tőle. A lelkét váró angyal sírva távozik. Felesége térdre esve kétségbeesetten zokog az ágy mellett. S látjuk, a halálra készülőknek mindene a pénz volt. Ott van a kincsesláda, a zsák pénz, amit a Gonosz jelképe, a kígyó ölel át. Az éjjeli szekrény és a kincs mellett pedig ott áll a lelket pokolba vivő ördög. Az ábrázolás előképét a 19. század végi francia képes katekizmusok litográfiái között találtam meg. A jelenetnek közvetlen szomszédja a pokol ábrázolása. (14. kép)

6. A pokol tüzes, füstös helyként van megfestve, egy szakadék mélyén. (15. kép) A jelenet tetején a „széles út” van megfestve egy vörösen kanyargó út formájában, amelynek végén az életüket Isten nélkül leelő emberek egyenesen a pokolba hullanak. A figurák ugyan nehezen ismerhetők fel, de kivehető egy táncoló pár, mögöttük zenészekkel. A könnyelmű élet megjelenítése.

A pokolban denevérszárnyú ördögök kínozzák a meztelen testű emberként ábrázolt elkárhozott lelkeket. A tűzben és a füstben szenvednek. Sok forrásból származhat megformálása.

7. A kép szöveges elemei teljes bizonyossággal megmutatják festőjük vallási felfogását. Ebben valóban évszázadok tanítása, kegyessége összefoglaltatik:

„Isten egyházának tanítása van e képen. Három úton haladunk örök életünk felé. Az első út a Szent életűeké, kik e földi élet után a menyországba jutnak. Ezt mutatja e kép felső rajza, a szent életű család apa haláláról. A második út a megátalkodott bűnösöké, kiknek sorsa a pokol, amint az alsó ábrán a gonosz életű ember halála mutatja. A harmadik út azoké, akik az élet harcát vitézül megharcolták, a gonosz kísértésnek ellenállva azt legyőzték, de mégis mint gyarló emberek bocsánatos bűnökkel terhelve távoznak ez életből. Valamint azoké is, kik bűneik bánatával térnek Istenünkhöz ki mint jó pásztor siet az ő báránykait a pokol torkából ki menteni. Ezek a lelkek a tisztító-tűzben szenvednek, akiken csak a mi imádságunk, böjtünk, alamizsnálkodásunk, de leginkább az értük bé mutatott szent mise áldozat segíthet. Testvéreim, segítsük a lelkeket a szenvedés helyéről kiszabadítani, mert mi is ide juthatunk egyszer. S nagy jutalmunk lesz az, ha a mi jó cselekedetünk által ki váltott lelkek Isten trónjánál fognak értünk könyörögni. Amen.”

Ezek azok az évszázados tudásrétegek, amelyek a máriaradnai képeken megfogalmazódnak. Az alap a Skapulárés Szűzanya tisztelete, a bulla sabbatina ígérete. Máriaradnán nem alakult Skapuláré Társulat, mint néhány más helyen (Buda, Barka, Székesfehérvár), itt Mária közvetítő és közbenjáró segítségével vált a búcsújárókat vonzó erővé. Isten és Mária evilági segítsége inkább, mint a halálunk utáni üdvözülés kérdése. Ám a kegyképet népszerűsítő sokszorosított kisgrafikai alkotásokon rendre megjelent a Boldogasszony képe alatt a purgatórium, a tisztító-tűz ábrázolása, alapot nyújtva Mária közbenjáró segítségével, a tisztító-tűz és a bulla sabbatina értelmezésére.

Nagy István képén mindez összegeződik, szemléletesen megmutatva, hogy 17-18. századi elképzelések, hitek (skapuláré, bulla sabbathina), keveredve 19-20. századi, akár protestáns színezetű tanításokkal (a széles és a keskeny út), katekizmusi ismeretekkel, évszázados időintervallumokat ívelhetnek át, s éltethetnek képzeteket, tudásokat napjainkig a mennyországról, a purgatóriumról és a poklóról.

Irodalom

AMORT, Eusebius

1735 *De origine, progressu, valore ac fructu Indulgentiarum, Nec non de dispositionibus ad eas lucrandas requisitis, accurata notitia historica, dogmatica, polemica, critica. Graecii.*

AURENHAMMER, Hans

1956 *Marianische Gnadenbilder in Nieder-Österreich.* Wien.

BÁLINT Sándor

1977 Kármelhegyi Boldogasszony. In: *Ünnepi kalendárium II.* Budapest, Szent István Társulat, 49-56.

BALOGH DE NEMCSICZ, Augustus Florianus

1872 *Beatissima Virgo Maria Mater Dei, qua Regina et Patrona Hungariorum. Agriae.*

BARNA Gábor

1993 A kunszentmártoniak radnai búcsújárása. In: *Szerzetesrendek az Alföldön. Kármeliták Kunszentmártonban.* Várostörténeti és néprajzi tanulmányok 1. Szerk. Barna Gábor. Kunszentmárton, 1993. 67-102. (Kivonat a *Magyar Egyháztörténeti Vázlatok*. 3.1992. kötetéből 209-244.)

BARNA Gábor

2002 „Mária megsegített” Fogadalmi tárgyak Máriaradnán! „Maria hat geholfen” *Votivgegenstände in Maria-Radna I-II.* Szeged, Néprajzi Tanszék. 2002. 85.

GERNDT, Helge

2001 Das Leben als Reise oder: Warum brauchen wir Kulturwissenschaft? *Österreichische Zeitschrift für Volkskunde* 2001. 405-424.

Magyar Katolikus Lexikon XII. Budapest, Szent István Társulat, 2007.

Nemorosa opacitas relucens seu Genuina Historica sacratissimae imaginis Beatissimae Virginis Mariae Gratorum. Aedicula Fratrum Minorum Observantium S.P. Francisci Provincia Bosniae Argentinae. ... Budae, 1756.

ROSS, Martin

1998 *Maria-Radna. Ein Wallfahrtsort im Südosten Europas. Band I.* Regensburg, Schnell und Steiner.

2004 *Maria-Radna. Ein Wallfahrtsort im Südosten Europas. Band II.* Regensburg, Schnell und Steiner.

RÖHRICH, Lutz

1999 Weg. In: *Lexikon der sprichwörtlichen Redensarten.* 4. kiadás Band 5. Herder – Spektrum, Freiburg, 1999. 1703-1705.

SCHARFE, Martin

1990 Zwei-Wege-Bilder. Volkskundliche Aspekte evangelischer Bilderfrömmigkeit. *Blätter für württembergische Kirchengeschichte.* 1990. 123-144.

SZILÁRDFY Zoltán

1993 A Kármelhegyi Boldogasszony ikonográfiája. In: *Szerzetesrendek az Alföldön. Kármeliták Kunszentmártonban. Várostörténeti és néprajzi tanulmányok* 1. Szerk. Barna Gábor. Kunszentmárton, 1993. 55-66. (Kivonat a *Magyar Egyháztörténeti Vázlatok*. 3.1992. kötetéből 197-208.)

Világos berkes-hegy avagy Máriának az Isteni Malaszt anyjának Kegyelmes Képe, mely Nemes Magyarországban a Radnai Hegyeken napról napra Isteni Malasztokkal világosodik. Temesvár, 1773. illetőleg Vác, 1796.

1. kép. A máriaradnai kegykép, a tisztító tűzben szenvedő lelkek ábrázolásával

2. kép .A nápolyi kegykép, a Santa Maria della bruna

3. kép. A Skapulárés Szűzanya bécsi kegyképe

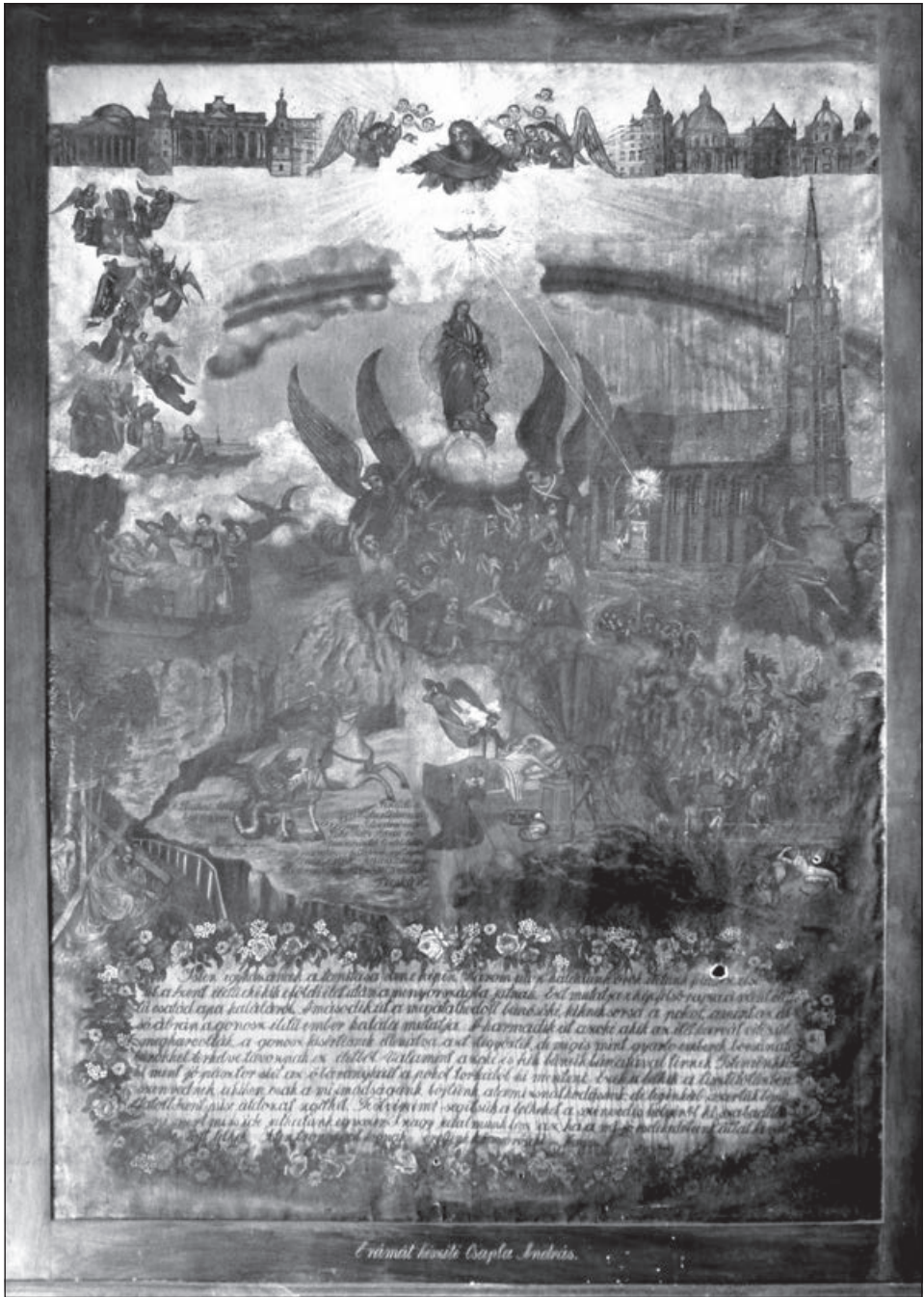
4. kép. A Skapulárés Szűzanya kistapolcsányi kegyképe

5. kép. A Skapuláres Szűzanya barkai kegyképe

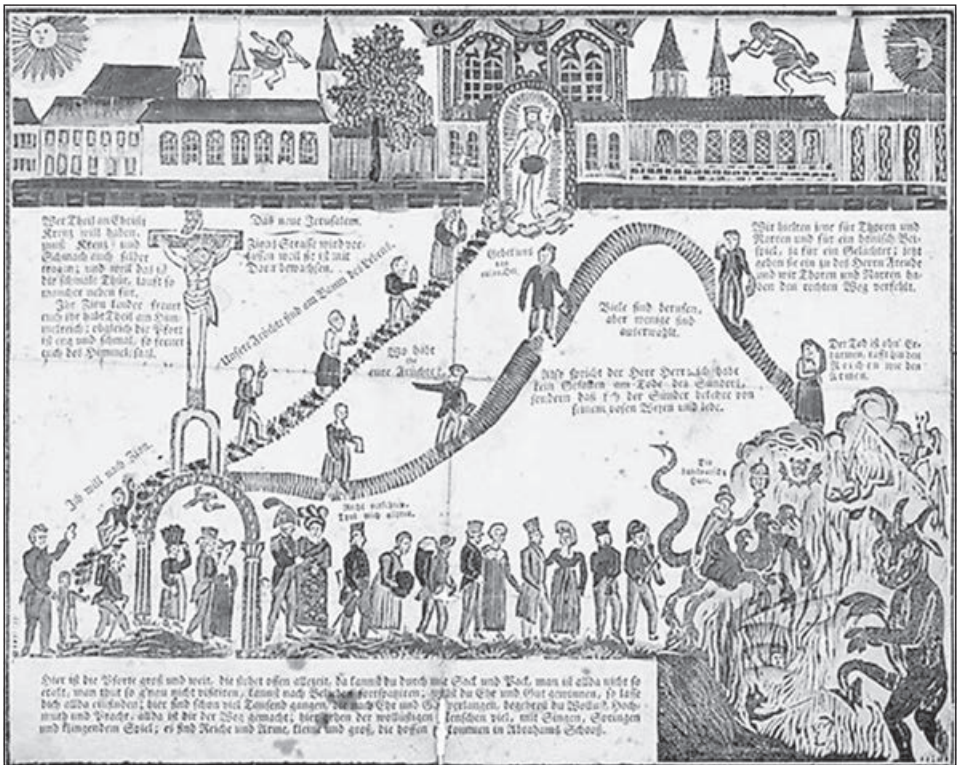
6. kép. A gyöngyöshalászi kegykép

7. kép. Nagy István pécskai festő látomásos képe az üdvözülésről és az elkárhozásról

8. kép. A mennyei Jeruzsálem ábrázolása Nagy István képén – a római patriarchális bazilikák

9. kép. Német nyelvű ábrázolás a keskeny és a széles útról

10. kép. A Szentháromság ábrázolása Nagy István képén

11. kép. Az Atyaisten ábrázolása Conegliano képén

12. kép. A Boldogasszony mint Szeplőtelen Fogantatás és a tisztítótűz Nagy István képén

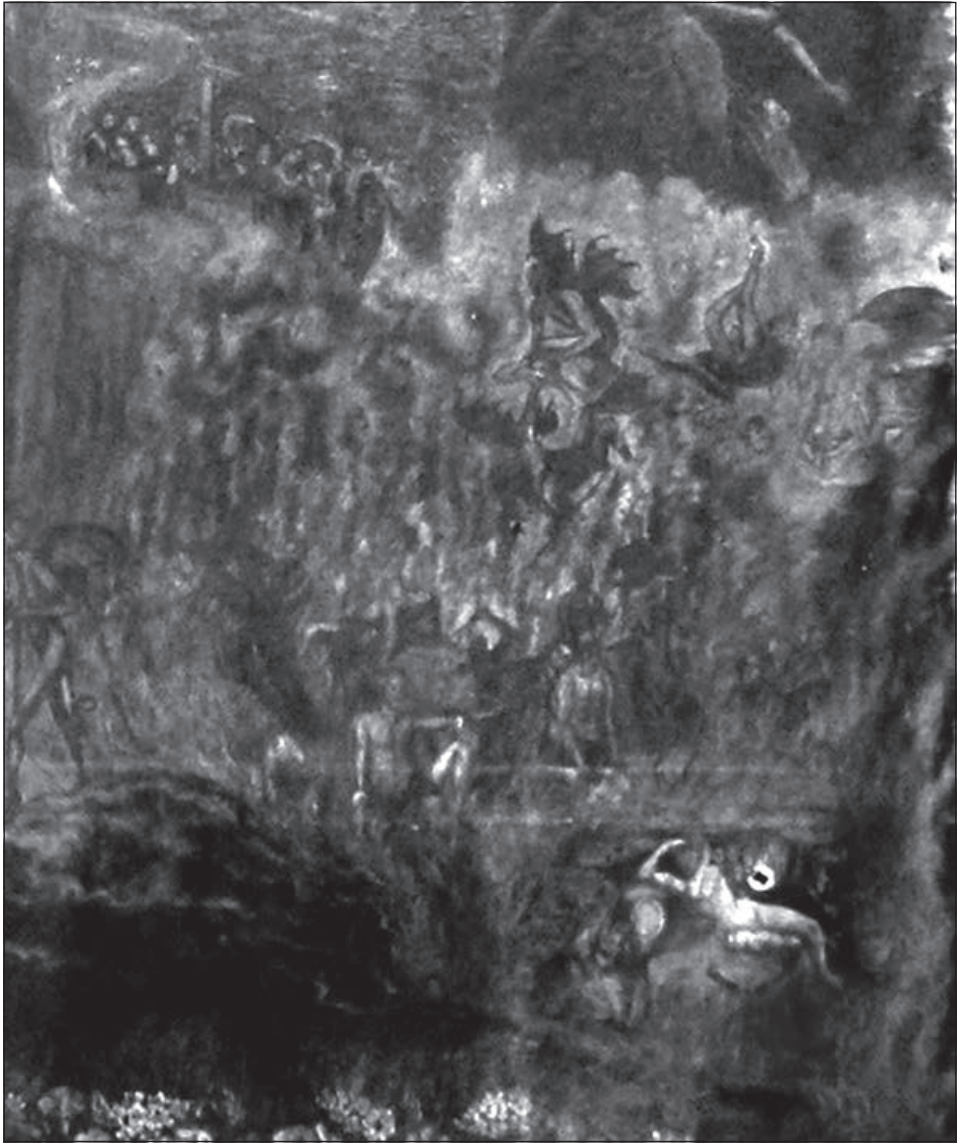

13. kép. Az igaz ember halála, lelkét az angyalok a mennybe viszik

14. kép. A gonosz ember halála, lelkét az ördög várja

15. kép. A pokol Nagy István festményén